

Uredništvo in upraviteljstvo v Ptuj
v gledališkem poslopu.

Štajerc izhaja vsaki drugi četrtek,
datiran z dne naslednje nedelje.

Sestavki dobrodošli.

Rokopisi se ne vračajo in se morajo
najdalje do ponedeljka pred izdajo do-
tične številke vpslati.

Štajerc.

Posamezna številka velja v Ptuj za
celo leto K 1.— s poštnino K 1.20.
Pri odjemanju več ko 10 številk pri-
miren rabat.

Cena za oznanila za:

1 stran K 32.—, 1/2 strani K 16.—,
1/4 strani K 8.—, 1/8 strani K 4.—,
1/16 strani K 2.—, 1/32 strani K. 1.—
Pri večkratnem oznanilu posebno zni-
žana cena.

Štev. 4.

V Ptuj v nedeljo dne 12. avgusta 1900.

I. letnik.

„Štajerc“

izhaja vsaki drugi četrtek,

prinese najnovejše novice in zastopa inte-
rese kmečkega stanu.

Štajerc stane za celo leto s pošto vred samo
1 krono 20 vin. ali 60 kr.

to izvodov stane na leto 3 krone 30 vin. s pošto
vred.

Naslov: „Upraviteljstvo Štajerca v Ptuj.“

Oklic štajerskim sadjerejem.

Sadjereja spada na Štajerskem med najvažnejša
mesta kmetijskih pridelkov.

Izvrstna svojstva našega štajerskega sadja poznajo
tudi že zunaj Avstrije. In kamor je naše sadje še do-
spelo, se je vedno lahko in dobro prodalo. Vendar

Povest o prekanjenem capinu.

Od P. K. Rosegger-ja.

Zakaj se je šlo, ne morem povedati, pa kar tako
ni bilo, ker drugači bi Jurkec Brglez ne bil tako hud.
On je dober bedak, več ne rečem.

Enkrat je bil radi rabote ali domovinskega lista
k brežkemu sodniku poklican. Oblekel se je prazno
in stopil na lahko in ponižno v kancelijo misleč, ako
imam s takimi ljudmi opraviti je najboljšo, da sem
lepo ponižen. Mislim, da je Jurkec šel kaj prosit, če
se nisem zmotil. Bil je notri, ne delj kakor da bi
10 očenašov zmoliti zamogel. In kak pride ven? ves
togat, ves divji, z obema rokama se drži za glavo
in oči ima kakor da bi ga božjast lomila. Njegov
sosed stoji pred vrati in ga vpraša: „Ja, Juri, ti ne-
neumnež ti! Kaj pa imaš? kaj se ti je zgodilo?“
„Prav nič ni. Nič, nič še zdaj. Pa pride še-le“, pravi
Jurkec. „Za božjo voljo, pa kaj se je zgodilo Jurkec?“
„Saj veš, da sem hitro jezen. Prav hudo je prišlo,
ljubi moj, jaz sem — veš v jezi, v razburjenosti —

pa ne smemo misliti, da bode tudi naprej takó, ker
pričeli so tudi drugot, posebno na Nemškem na milijone
sadnih dreves saditi, ker mislijo s tem sami svojo
sadjerejo povzdigniti. V Nemčiji in Švici bojo svojo
sadjerejo že v nekih letih jako povzdignili in takó
bo prišlo, da mi ne bomo zamogli več toliko tje po-
šiljati kakor sedaj. Na Nemškem si prizadevajo, da
bi v prvi vrsti preprečili vvoz sadja iz Amerike. (Lansko
leto so jim sami Amerikanci čez tri milijone sodov
sadja prodali.)

Tako dolgo pa, dokler Nemčija sama svoje po-
trebe s sadjem pokrila ne bo, smemo računati, da se
bo naše sadje tam vedno lahko prodalo.

Za naprej pa bode potrebno, da si bomo na deželi
sami ustanovili posređovalnico (Obstverwertungsstelle),
skoz katero bomo zamogli naše sadje dobro v denar
spravljati. Taka posređovalnica bo imela nalogo, skrbno
nadzorovati prebiranje in zapakovanje za prodajo na-
menjenega sadja. Drugo zvemo zdolej.

Da sadjerejem njihov pridelek razmeroma ne nese
veliko, nam ni treba več govoriti. Da se temu zlu
ognemo, namerava Štajersko sadjerejsko društvo tako
posređovalnico (Obstverwertungsstelle) v Gradcu usta-
noviti. Tako društvo ima namen, med konzumenti,

sem gospodu sodniku nekaj rekel.“ „Ali te je razjezil?
Jurček, to bi bilo slabo! Ali si mu v jezi rekel, da
je surovež?“

„Še kaj hujšega!“

„Ali, da je kmečki konjederec?“

„Še veliko veliko hujšega!“

„Še kaj gršega in hujšega si mu rekel? no —
moj ljubi Jurkec, potem je s teboj preč.

„Misliš? ja, za božjo voljo, moj ljubi sosedi, kaj
mi je zdaj storiti?“

Najboljši svet, ki ti ga dati zamorem, je: zadeni
svoje noge čez rame in beži.

In kmali je Jurkec taval tam zunaj po gozdu. Čisto
je obupan. On je ubogi zlodej, ki nima drugega
kakor obleko in svoje pošteno ime na sebi, katero
je pa krčmarjeva krajda že na vrata pritislila. Koča,
ki jo ima, je bolj upnikova kakor njegova in njivica
je tudi zadolžena. On pa je razcapan kakor kak cigan,
kateri je kuhanico ukral.

Žalostno je, s takim ubogim človekom
Tako je bledele in taval okoli in nato jokati pričel.

veletržci in sadjerejci naravnost posredovati. Ono pa ne namerava nikakih pogojev radi cen ali vožnje staviti, ampak dela na to, da kupca, veletržca z sadjerejcem naravnost zveže. Ono zve naravnost od veletržca, kake sorte sadja on potrebuje in mu potem razloži koliko in kake vrste mu bodo sadjerejci poslali zamogli.

Ono skrbi, da se tudi v tujih državah naše štajersko sadje po časnikih priporočila in stem zunanje kupce, kateri vedno boljše plačujejo, v našo deželo privabi.

V prvi vrsti je za nas najbolj potrebno in nujno, da zvemo približno, koliko in kakega sadja bomo zamogli za letos prodati. Kakor hitro obojno to približno vemo, moramo precej pismeno se na to posredovalnico obrniti, katera take liste brezplačno nabira in potem javlja, koliko in kakšnega sadja se bode zamoglo od sadjerejcev v denar spraviti.

Prav hvalevredno delo bi bilo, ko bi se tudi občinski predstojniki in večji sadjerejci za tako posredovanje odločili. Oni naj bi namreč skrbeli, da bi sadjerejci pravočasno in pismeno jim naznanili, koliko in kakega sadja imajo na prodaj in potem vse to posredovalnici naznanili. Taki popisi sadja morajo biti kakor se samo razume v nemščini sestavljeni, ker se tam le nemški uraduje.

V vsakem takem naznanilu mora biti zapisano sledeče:

1. Ime prodajalca, in ime postaje (banhofa.)
2. Kakšno sadje, in katere sorte.
3. Koliko približno se ga bo zamoglo oddati.
4. Cena, koliko namreč zahteva prodajalec za 100 kil označenega sadja brez železnične vožnje.

Ako pa hoče kateri sadjerejec naravnost s konzumentom in veletržcem sam v zvezo stopiti, mu hočemo blagovoljno postreči. Mi smo, kakor smo že v zadnji številki povedali, se obrnili na štajersko kmetijsko družbo in štajerski deželni odbor, od koder so nam za sedaj naznanili te-le kupce:

Emil Erdelly, Commissionsgeschäft Berlin IV.,

Ako me bode danes srečal hudič, misli si on v svoji stiski, se bo lahko zgodilo, da mu za en žakel cekinov svojo dušo zapisati dam, in potlej bom pa svojo srečo kje drugje poskušal.

Kar na enkrat stoji nekdo zraven njega. Res hudič je, pa bolj siromašen, in zgleda tako, da ni mošnja za denarje pred njim varna. V obrazu je ves kosmat in razoran; z razcukano in strgano obleko na vseh koncih. Tak tuji mož stoji poleg našega Jurčeka in ga pozdravi.

Seveda na pozdrav se mora misliti, potem bo že beseda besedo dala.

Tujec si Jurčeka ogleda od vseh strani, potem pa reče: „Ni res tovariš, da te žiher vprašam!“

„Ja gotovo“, reče Jurče, „vprašanje je že dovoljeno.“

„Gotovo si tvojo lepo obleko, ki jo na sebi imaš, od grofa dobil?“

„Jaz? moja obleko? od grofa? od kakšnega grofa?“

Kastanienallee 27, — kupi 50 vagonov vsake sorte namiznih jabolok in hrušk.

C. A. Schmidt jun., Landesproductenhändler in Schweinfurt a. M., Baiern — kupi 30 vagonov sladkih jabolok (Mostäpfel).

Gebrüder Freyeisen, Apfelweinkellerei in Frankfurt a. M. kupi približno 30 vagonov mešanih jabolok za prešati (Pressäpfel). To blago se mora poslati v pokritih vagonih po 10.000 kil, vagano na štacjonu v Frankfurtu. Plača po prejetju.

J. Santer, Pomolog in Ravensburg, Württemberg kupi 10 vagonov jabolok za prešati (Pressäpfel).

Otto Thime, Obsthändler in Halle a. d. Salle, kupi 50 vagonov boljše vrste jabolok za prešati. (Pressäpfel aus bester Qualität.)

Povedati moramo tudi, da prodajalec sadja ni zavezan, po ravno tisti ceni blago dati kakor je cena pismeno naznanil, ampak mu je prosto isto tako zvišati ali znižati. Seveda mora to premembo cene precej naznaniti. Mi vemo, da bode tako dopisovanje za priprostega sadjerejca dokaj težavno, da bi namreč on naravnost z veletržci se pogajal. Naše uredništvo „Štajerca“ je privolji, taka naznanila sprejemati in tako sadjerejcem stvar olahkočiti. Dovolj je, ako nam sadjerejec piše samo dopisnico (korespondenckarto), v njej pove natanko svoj atres, naznani koliko in kakšno blago ima i. t. d. Piše nam se lahko v slovenskem kakor tudi v nemškem jeziku. Mi bomo na taka oznanila vedno skrb imeli. Dogovarjali se bomo zgori imenovano posredovalnico in ukrenili vse potrebno in sicer vse zastonj.

Ako se pa hoče kdo sam na isto posredovalnico obrniti, naj naslov tako-le naredi: **Obstwertungsstelle des Obstbauvereines für Steiermark Graz Heinrichstrasse 17.**

K razdolževanju zemljeknjižnih bremen.

Razen visokih davkov, in žrtev ki jih vojaštvo zahteva, je tretja in za kmetijstvo pogubna nadloga ta, da so zemljišča preobilo zadolžena.

„No — od liberškega grofa, tam zadej iz tistega grada, ki se od tu vidi.“

Ljubi tovariš, ti ne veš kakšno novo navado ima ta grof.“

„Zna že biti“, pravi Juri, „taki ljudje imajo vsake vrste in vsak trenutek nove navade. Včasih jaha na konji, včasih zopet na nekem čudnem stojalu, ki ima dva kolesa, enega zadej enega spredej; včasih se gre s puško, včasih z pasjim bičem sprehajati. Enkrat ima glažnate oči na obeh straneh nosa, drugikrat zopet samo na eni strani. Enkrat nosi na glavi neko stlačeno haubo, drugikrat zopet visok črni ror.“ „Vem vem“, potrdi razcapani mož. „Je pa tudi bogat go spod grof in proti ubogim usmiljen.“

„To je res“ pravi Juri, „on se ne pusti ogovarjati.“ „In od takrat, ko je tako bogato dedščino dobil“ pripomni capin.

„Kdo, grof?“

„Neki bogat stric mu je umrl“, pripoveduje raztrganec „in od tistega časa grejo vozovi dan in noč“

Do leta 1870 znašal je skupni zemljeknjižni dolg čez 631 milijonov goldinarjev. Koncem leta 1890 imeli smo zemljeknjižnih dolgov v Avstriji že čez 2701 milijonov goldinarjev.

Posebno hitro so pa naraščali po devetem desetletju in to za 73¹/₂ gold., v letu 1892 za 107 milijonov, v letu 1893 za 112 in v letu 1894 za 159 milijonov gld. Proti koncu 1894. leta znašali so ti dolgovi že čez 4090 milijonov gld.

Za gotovo smemo vzeti, da znašajo do danes v zemljiški knjigi vknjiženi dolgovi čez 4500 milijonov goldinarjev.

Ako se vzame na primer, da se od teh dolgov povprečno po 5 procentov plačuje, moramo toraj na leto za te dolgove čez 225 milijonov goldinarjev samo obresti plačevati.

S pravico torej zahteva kmetijstvo, da se mu s te stiske pomore in podelijo postavna sredstva, ki ga bojo zamogla pred vednim zadolženjem braniti.

Predlagalo se je že sicer v deželnih kakor tudi v državnih zborih, da bi taka zemljeknjižna zadolženja le gotovo mejo doseči smela, pa ostalo je žalibog še vedno vse pri starem.

Pred kratkem je neki tirolski deželni in državni poslanec z imenom dr. Karol Grabmayer izdal knjižico, v kateri razločuje in dela predloge, kako bi se dalo tem, vedno naraščajočim dolgovom konec storiti ali pa vsaj omejiti.

On se drži prepričanja, da se zemljeknjižni dolgovi delijo v tri vrste. In te so: 1. Zavarovanje sirotniških ali pupilarnih terjatev. 2. Ista, ki zavzemajo mesto med pupilarno terjatvijo do vrednosti posestva dolžnikovega in 3. tista, ki sezajo čez. Grabmayer razloževa konečno: Prvi dolg, to je pupilarni dolg, je brezpomemben, drugi do vrednosti posestva je nevaren in tretji je uničujoč. Kmet, ki ima obresti samo hranilnici plačevati, se vsled prezadolženja ne uniči tako hitro.

Drugači pa je, kakor hitro je poleg prvega dolga že drugi na posestvu ali posloplju intabuliran. In le

ki vozijo samo srebro in zlato pod njegovo streho.“

„Ali ne boš tiho“, zavpije Juri od straha in veselja, ko čuje take novice. „Ti norec! po dnevi in po noči praviš? vozove s zlatom in srebrom?! Oh, ko bi meni eno furo dati hotel!“

„Samega denarja ne da. Z denarjem, pravi, ubogi človek ne zna ravnati. Pa jesti in obleke dobi, kdor pride.“ „In to — ako mi pustiš izgovoriti — je pa nova grofova navada, da on vsakemu ubožcu, ki ga za to prosí, lepo novo obleko podari.“

„Od treh dnij sem, ako greš pred graščinska vrata, videl boš vedno same strgane ljudi n o t r i, in samo lepo oblečene ljudi v e n hoditi.“

„Radi tega sem mislil, da bi tudi ti od grofa eno obleko lahko dobil.“

„Glej, glej,“ pravi Juri, „rad verjamem, da bi ta grof, ki je toliko podedoval, tudi ubožcem kaj dal. Pa — ljubi stric“, reče Juri capinu, „zakaj pa ti sam ne greš v graščino? Meni se dozdeva, da bi ti nove obleke bolj potreben bil kakor jaz.“ (Konec sledi.)

skoz posebno marljivost in vednim pritrgovanjem zamore se posestnik obdržati, če ga pa le enkrat nesreča pri njegovem gospodarstvu obišče, pa je gotovo vničen. Tretji vknjiženi dolg pa že pomeni pogin, v katerem preteku preobloženi posestnik svojo moč v službi svojih upnikov le njim žrtvuje.

Prvi gori omenjeni dolg toraj žiher ostane, drugi in tretji pa se mora zgubiti. Meja zadolženja naj se prične tam, kjer se pupilarno vknjiženje neha.

Razdolžitev kmečkih poslopij naj ima deželna oblast na skrbi, katera oblast bi se pa še le ustanoviti mogla. Tisti vknjiženi dolgovi pa, ki so za upnika kakor tudi za posestnika nevarni, naj se počasi odbijajo, pupilarne, to je na prvem mestu vknjižene dolgove, pa naj taka deželna oblast v majhne nazajplačujoče obroke spremeni. Na kak način naj se odbijanje dolgov zgodi, razvija Grabmayer pomisleka vredne predloge, po katerih bi razdolženje kmečkih poslopij v teku ednega človeškega življenja zgoditi moglo. Taka ustanovljena deželna oblastva naj bi tudi ob enem posojila dajala, vendar samo takrat kadar so vsi drugi dolgovi že zbrisani.

Če tudi se Grabmayer-jevi predlogi večinoma le tirolskih razmer tičejo, kajti tam imajo, kakor mi mislimo, vsekakor boljše razmere, vendar bi se njegovi predlogi tudi pri nas najbolje vporabljeni dali.

V švicarskem kantonu Basel-Land se je od kmečke in delavske zveze z mnogobrojnimi podpisi prosilo in delovalo na to, da bi se samo tri četrtine od prave vrednosti posestva smelo na zemljišče vknjižiti, ter še ti dolgovi bi ne smeli odpovedni biti in ob enem, da bi se tudi od teh dolgov ne več kakor samo 3³/₄ procentov plačevati smelo. Za tako olajšavo in za to potreben kredit naj bi tudi deželna banka skrbela.

Tak predlog so tudi prelat Karlon in tovariši leta 1898 v našem državnem zboru stavili. Tudi kršansko socijalna stranka je, in sicer že eno leto poprej predlagala, naj bi take na kmečke posestva vknjižene dolgove država prevzela.

Iz vsega tega se sprevidi, kako težka je ta naloga. Tu je pač potreba vstrajnega delovanja in zahtevanja. Je pa to tudi najpotrebnejša naloga, ki se izpeljati mora in to: čim prej, toliko boljše. In če se našemu zadolženemu kmetu tudi na tak način odpomoglo ne bo, mora, kar se razume, gotovo propasti.

Mi mislimo toraj pred vsem, da je dolžnost države najprvo pozvediti, koliko je kmet na posestvih zadolžen, da potem sprevidi sama, ali je sploh mogoče kmetu shajati ali ne. Ubogi kmet seveda to prav dobro ve, država mogoče — ne. Zaradi tega pa je tudi dolžnost kmetov, da to svojo nadlogo vselej in to na pravem mestu povdarjajo. Avstrija je država, ki se mora ravnati po volji ljudstva. Glavni steber države pa je ravno kmetijstvo. Torej kmetje, zbudite se in zahtevajte svojih pravic. Volite vselej le take može, o katerih ste prepričani, da bojo pri vsaki priložnosti delovali za kmetski blagor.

Drago pa slabo.

Različne „časnikarske krote“ v Celji in Mariboru se na „Štajerca“ grozno jezijo. Pa zakaj se tako „giftno“